

บทที่ ๑ บทนำ

ที่มาและความสำคัญ

ยุทธศาสตร์การพัฒนากำลังคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙) มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพคนไทยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงและการส่งเสริมการลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพอย่างเป็นองค์รวมโดยสร้างเสริมสุขภาพคนไทยให้มีความสมบูรณ์แข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ พัฒนาความรู้และทักษะในการดูแลสุขภาพของตนเองครอบครัว ชุมชน เพื่อให้สามารถจัดการสุขภาพแบบพึ่งตนเองได้

พรบ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๔๑ กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น และมาตรา ๒๙ ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน

การปฏิรูปการศึกษาเพื่อท้องถิ่นโดยมีสถานศึกษาเป็นฐานและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อเอื้อต่อเศรษฐกิจฐานราก มีมาตรา ๒๔ ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ เป็นหัวใจสำคัญของการจัดการเรียนการสอน เพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ เป็นการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ มีความรู้และทักษะในด้านต่าง ๆ เพื่อการเรียนรู้และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ซึ่งเกิดจากการมีส่วนร่วมของ ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ เจ้าหน้าที่ตลอดจนถึงนักเรียน ครอบครัว ชุมชน และท้องถิ่นในการปฏิรูปการเรียนรู้ด้วยกันทุกระดับ

เศรษฐกิจสร้างสรรค์ เป็นระบบเศรษฐกิจที่สะท้อนถึงกระบวนการซึ่งรวมเอาวัฒนธรรม เศรษฐกิจและเทคโนโลยีเข้าไว้ด้วยกัน และสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน โดยมุ่งมันให้เกิดระบบเศรษฐกิจที่ผสมผสานสินทรัพย์ทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย เข้ากับองค์ความรู้ที่ครอบคลุมทั้งเทคโนโลยี นวัตกรรม ความคิดสร้างสรรค์เพื่อผลิตสินค้าและบริการที่มีคุณลักษณะโดดเด่นเฉพาะตัวเพื่อเป็นการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจในอันที่จะสร้างงาน สร้างรายได้ และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน รัฐบาลให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยถือเป็นทางเลือกหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจไทย ซึ่งเป็นแนวคิดที่สำคัญที่ปรากฏชัดเจนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี, 2554 : 74 – 76)

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์เป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ที่มีภารกิจในการจัดการศึกษา วิจัยและบริการวิชาการ มีวิสัยทัศน์ มุ่งพัฒนาทางด้านสังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี

โดยใช้วิจัยควบคุมการเรียนรู้การสอนเพื่อใช้องค์ความรู้ในการพัฒนาอย่างกลมกลืนกับท้องถิ่น มุ่งเน้นการจัดการศึกษาโดยทำงานเชื่อมโยงกับท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน เป็นความมุ่งหมายสำคัญประการหนึ่ง ตาม พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ 2542 โดยที่นอกจากชุมชนได้ประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนความรู้กับสถานศึกษา มีการตรวจสอบมาตรฐานคุณภาพของสถานศึกษา ผลผลิตของสถานศึกษา ก็เป็นไปตามความต้องการของชุมชน และสถานศึกษาก็จะได้รับความร่วมมือ และการสนับสนุนจากชุมชนอย่างเต็มที่ ในการดำเนินการต่าง ๆ นอกจากนั้นมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ได้มีความตระหนักถึงความสำคัญของการปฏิบัติพันธกิจที่สนองตามนโยบายรัฐบาลที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนเพื่อความอยู่ดีมีสุขของชุมชน

อบต.น้ำบัว จังหวัดน่าน ประชากรโดยส่วนมากในตำบลประกอบอาชีพเกษตรกรรมและมีไม้ผลที่ขึ้นชื่อหลายชนิด เช่น มะม่วง มะขาม ลำไยโดยมีตลาดกลางการเกษตรรองรับผลผลิตทางการเกษตรของประชากรในตำบลน้ำบัวโดยมีกลุ่ม ดังนี้ กลุ่มปลูกกล้วยเหลือง กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ กลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร กลุ่มขยายข้าวพันธุ์ดี กลุ่มมะขามหวาน กลุ่มอาชีพ เช่น กลุ่มจักสาน ศูนย์ OTOP ตำบลน้ำบัว ตำบลน้ำบัวมีงานฝีมือที่ขึ้นชื่อของอำเภอคือผ้าทอมือพื้นบ้าน และมีประเพณีที่สำคัญในพื้นที่ คือ ประเพณีแข่งเรือและเทศกาลกาลกินปลา ซึ่งจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี แต่ยังไม่เป็นที่รู้จักประเพณีและกิจกรรมดังกล่าวยังไม่เป็นที่รู้จักของประชาชนทั่วไป และจากการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลความต้องการของกลุ่มแกนนำแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาในพื้นที่ และกลุ่มผู้สูงอายุ พบว่า มีความต้องการที่จะพัฒนาสื่อเพื่อสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมชุมชน อีกทั้งยังใช้เป็นสื่อเพื่อประชาสัมพันธ์แหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ได้อีกทางหนึ่ง

จากสถานการณ์ดังกล่าวมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ร่วมกับองค์กรท้องถิ่นและภาคีที่เกี่ยวข้อง จึงได้จัดทำโครงการพัฒนารูปแบบกิจกรรมเสริมทักษะการสร้างสื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ เพื่อการสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมชุมชน ที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและเศรษฐกิจชุมชน สร้างสื่อให้กับกลุ่มแกนนำแหล่งเรียนรู้ได้นำไปต่อยอดและขยายผลในการประชาสัมพันธ์แหล่งเรียนรู้ของพื้นที่ได้ต่อไป

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อพัฒนารูปแบบกิจกรรมเสริมทักษะการสร้างสื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ เพื่อการสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมชุมชน ที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและเศรษฐกิจชุมชน อบต.น้ำบัว จังหวัดน่าน
๒. เพื่อทดลองและประเมินผลการใช้รูปแบบกิจกรรมเสริมทักษะการสร้างสื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ เพื่อการสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมชุมชน ที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและเศรษฐกิจชุมชน อบต.น้ำบัว จังหวัดน่าน

ขอบเขตการดำเนินงาน

ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ บริบทชุมชน สถานการณ์ปัญหา และแนวทางการพัฒนารูปแบบกิจกรรมเสริมทักษะการสร้างสื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ เพื่อสืบถอดประเพณีวัฒนธรรมชุมชนที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและเศรษฐกิจชุมชน การออกแบบและพัฒนาพัฒนารูปแบบกิจกรรมเสริมทักษะการสร้างสื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ เพื่อการสืบถอดประเพณีวัฒนธรรมชุมชนที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและเศรษฐกิจชุมชน ผลการทดลองและประเมินผลการใช้สื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์

ขอบเขตด้านพื้นที่การศึกษา ได้แก่ อบต.น้ำบัว

ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ เจ้าหน้าที่ อบต.น้ำบัว แกนนำกลุ่มผู้สูงอายุ แกนนำกลุ่มเด็กและเยาวชน แกนนำกลุ่มผู้ทรงภูมิปัญญาในชุมชน

นิยามศัพท์

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีจิตสำนึกต่อการส่งเสริมและกิจกรรมการในการส่งเสริมรักษาสุขภาพและสิ่งแวดล้อมจากพื้นที่ อบต.น้ำบัว จังหวัดน่าน

ทักษะการจัดการตนเอง (Self-management skill) หมายถึง ความสามารถในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน และปฏิบัติตามแผนการปฏิบัติพฤติกรรมพร้อมทั้งมีการทบทวนวิธีการปฏิบัติตามเป้าหมายเพื่อนำมาปรับเปลี่ยนวิธีปฏิบัติตนให้ถูกต้อง

กระบวนการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสำหรับแกนนำชุมชน หมายถึง แบบแผนดำเนินการแบบมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบที่ร่วมกันพัฒนาโดยแกนนำชุมชนซึ่งประกอบด้วย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์กับองค์การบริหารส่วนตำบลควนและภาคีเครือข่ายในเขตพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดพะเยา ที่มุ่งเพื่อเสริมทักษะให้กับแกนนำในการพัฒนารูปแบบกิจกรรมเสริมทักษะการสร้างสื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ เพื่อสืบสานภูมิปัญญาแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นที่เป็นสื่อสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วม

สื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ หมายถึง สื่อที่มีเนื้อหาส่งเสริมศีลธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรม ส่งเสริมการเรียนรู้ทักษะการใช้ชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เด็กและเยาวชน ส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวและสังคม รวมถึงส่งเสริมให้ประชาชนมีความสามัคคีและใช้ชีวิตในสังคมที่มีความหลากหลายได้อย่างมีความสุข

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตและพักผ่อนหย่อนใจ โดยแบ่งเวลาจากการท่องเที่ยว เพื่อทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและ / หรือการบำบัดรักษาฟื้นฟูสุขภาพ เช่น การรับคำปรึกษาแนะนำด้านสุขภาพ การออกกำลังกายอย่างถูกวิธี การนวด/ อบ/ ประคบสมุนไพร การฝึกปฏิบัติสมาธิตลอดจน การตรวจร่างกาย การรักษาพยาบาล และอื่นๆ โดยเป็นการท่องเที่ยว ที่มีจิตสำนึกต่อการส่งเสริมและรักษาสุขภาพและสิ่งแวดล้อม

บริบทชุมชน หมายถึง สภาพแวดล้อมโดยทั่วไป ข้อมูลในพื้นที่ ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรืออาจจะเป็น ดิน น้ำ ทุกสิ่งอย่างที่อยู๋ภายในชุมชนที่มีผลต่อการปรากฏการณ์หรือการเปลี่ยนแปลงของชุมชนนั้นๆ

องค์กรท้องถิ่น หมายถึง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับตำบล และแหล่งเรียนรู้ชุมชนในตำบล

แกนนำ หมายถึง ผู้ที่เป็นหลักหรือหัวหน้าของกลุ่มชุมชนเพื่อเรียกร้อง และบริหารจัดการกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แกนนำกลุ่มผู้สูงอายุ แกนนำกลุ่มเด็กและเยาวชน และแกนนำกลุ่มผู้ทรงภูมิปัญญาในชุมชน เป็นต้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. พัฒนารูปแบบกิจกรรมเสริมทักษะการสร้างสื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ เพื่อการสืบถอดประเพณีวัฒนธรรมชุมชนที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและเศรษฐกิจชุมชน ออบต.น้ำบัว จังหวัดน่าน

๒. เพื่อทดลองและประเมินผลการใช้รูปแบบกิจกรรมเสริมทักษะการสร้างสื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ เพื่อการสืบถอดประเพณีวัฒนธรรมชุมชนที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและเศรษฐกิจชุมชน ออบต.น้ำบัว จังหวัดน่าน

กรอบแนวคิดการวิจัย

